

FILE DIN ISTORIA PRESEI LOCALE

PUBLICIȘTI/DE VAZĂ ÎN ZIARUL „CLOPOTUL“ DIN BOTOȘANI

ION MAXIMIUC

Peste timp, istoria va păstra în mod sigur, expresie a curajului și abnegației dovedite de comuniști, presa editată ori influențată de Partidul Comunist Român în anii 1921—1940 distinsă, înainte de toate, prin fermitatea cu care a luptat pentru idealurile socialismului. „Printre foarfecele cenzurii“, cum și-a intitulat lucrarea referitoare la presa comunistă și muncitorească a acelor ani, un cunoscător bun al perioadei, prof. univ. dr. Ion Spălățelu, s-au strecurat cu o abilitate ce rămâne pilduitoare pentru dîrzenia înaintașilor revoluționari ideii-forță, ideii-stindard ale partidului comunist, care uneau și mobilizau masele populare în lupta pentru democrație și progres social, în contra războiului, pentru înfăptuirea unei lumi mai bune, mai drepte.

De-a lungul întregii sale existențe, Partidul Comunist Român a manifestat o aleasă grijă pentru activitatea de propagandă prin intermediul presei. Încă la Congresul din mai 1921, pe ordinea de zi s-a aflat un punct distinct — punctul 6 — intitulat „*Presa și propaganda*“, raport pregătit de secretarul general al partidului din vremea aceea, Gh. Cristescu (Cf. C. Antip — Contribuții la istoria presei române, 1964, p. 105) dar care nu s-a mai putut dezbate din cauza arestării congresiștilor. În acel document se aprecia că „*presa este oglinda în care se oglindește puterea de conștiință și vitalitate a mișcării noastre*“ iar în cursul dezbaterilor (Cf. Ion Spălățelu, Printre foarfecele cenzurii, 1974, p. 14) unul dintre vorbitori aprecia că „*ziarul este arma de luptă a partidului care directivează și jalonează drumul pe care trebuie să meargă propaganda pentru formarea conștiințelor socialiste*“.

După cum se știe, primul organ central de presă al partidului nostru a fost „*Socialismul*“, apărut la 14 mai 1921, care a răspîndit în întreaga țară vestea creării Partidului Comunist Român. După interzicerea acestuia au continuat să apară alte publicații, momentul de culme fiind marcat prin apariția „*Scînteii*“ la 15 august 1931. În paralel, au apărut numeroase ziare și altfel de publicații ale organelor locale de partid, cu caracter legal ori semilegal, conduse direct sau numai aflate sub influența partidului nostru. Astfel în intervalul 1921—1940 au fost editate peste 300 de asemenea publicații (Nicolae Ceaușescu, Mesaje adresate ziarului „Clopotul“ la a 40-a și a 50-a aniversare a apariției). Nu este menirea lucrării de față să se oprească la ele, faptul fiind reliefat de

atâtea lucrări prestigioase, îndeajuns de cunoscute pentru a ne mai referi la ele.

În rîndurile care urmează ne vom limita să spunem că în constelația presei comuniste și muncitorești din acea vreme s-au înscris cu pagini de puternică rezonanță câteva publicații botoșănene, și în primul rînd *Clopotul*, noi urmînd să examinăm contribuția de valoare a unor mari condeieri la editarea „Clopotului” și variantelor sale. Prin forța de expresie a verbului lor, prin nivelul înalt de angajare în problematica epocii, prin gravitatea problemelor tratate, ei au făcut ca ziarul „Clopotul” să depășească cu mult condiția de ziar local — misiia de organ central fiindu-i atribuită de la o vreme de Comitetul Național Antifascist (din februarie 1933, cf. *Presa Noastră* 6/983).

1. SCARLAT CALLIMACHI, fondatorul ziarului și directorul său, a fost cel mai prolific dintre publiciștii de la „Clopotul” interbelic. Membru fondator al Comitetului Național Antifascist, el era descendentul unei familii domnitoare. S-a născut la București la 20 septembrie 1896 și și-a sfîrșit zilele tot la București la 20 iunie 1975. Supranumit de legionari „prințul roșu” pentru că avea printre înaintași trei domni ai Moldovei (Grigore : 1761—1764 ; 1767—1769, Alexandru : 1795—1799 și Scarlat : 186—1807, 1810), un mitropolit și cîțiva boieri de vază, fiind și nepot al lui Alexandru Ioan Cuza, el și-a „trădat” clasa, după cum se exprima temutul pamfletar din epocă, Teodorescu-Braniște, și a trecut la lupta deschisă în apărarea celor mulți și obidiți, înrolîndu-se în partidul comunist (din 1929, după cum ne-a declarat personal în 1973). Fiindcă părinții săi avuseseră o moșie la Stîncești, unde se află îngropată mama sa, el s-a legat de la început de viața politică din această zonă afirmîndu-se ca un virulent publicist comunist. Departate de noi gîndul de a încerca să trecem în revistă ampla lui activitate la alte publicații sau cele de literatură și istoric. Aici ținem să relevăm doar aportul publicistic la editarea ziarului „Clopotul” și a variantelor sale cît se poate mai cuprinzător, notînd titlurile și, cîteodată, ce vom găsi de cuviință ca fiind mai reprezentativ, intenționînd prin aceasta mai ales să punem viitorilor cercetători la îndemînă un instrument bibliografic, inexistent pînă în prezent cu privire la „Clopotul” acelor ani. Menționez că am avut la dispoziție colecția completă a lui Callimachi, la care am adăugat cîteva numere ce îi lipseau cu concursul sectorului de arhive de la Comitetul Central al Partidului Comunist Rămân. Colecția Callimachi ne-a fost pusă la dispoziție de fiul său, Dimitrie, și o vom folosi pentru indicarea aportului publicistic și a celorlalte personalități.

— *Iisus, creștinismul și pacea* (*Clopotul*, 1/30 iunie 1933), pamflet, în obiectiv preotul Deliu, care îl atacase în ziarul botoșănean „Știrea” : „...nu trebuie să ne mirăm dacă vedem preoți, ziși creștini, cari propovăduiesc ura între oameni (...) cari blagoslovesc oștiri ce pornesc... spre acele măceluri cumplite și rușinoase. Toți acești preoți, cu cruci pe piept, nu sînt slujitorii lui Iisus (n.n. avea grijă să nu iște polemici inutile) ci ai societății burgheze”. În același număr mai publică *Cronica externă* ;

— *Iisus și copiii* (Clopotul, 2/7 iulie 1933), pamflet; folosind teme biblice, stigmatizează fascismul, Liga Apărării Național-Creștine (LANC), înființată de A. C. Cuza, precum și Garda de Fier, reliefând că n-au altă menire decît să sădească în sufletele celor slabi ura: „În alte țări, cum e de pildă Germania, un Hitler, spre a pune mîna pe putere, a făurit și el un partid al urii“.

— *Negustorii de odinioară; Profetul Walter Rotheman; Cronica externă; România și U.R.S.S.; Tovărășia Blaunstein-Deliu* (Clopotul, 3/14 iulie 1933); ultimul articol continuă o polemică mai veche cu preotul Deliu, demonstrînd că afacerile trec înaintea rasei, că cei ce exploatează își dau mîna (români și evrei). Aici face o mențiune biografică demnă de reținut: „Familia Callimachi e de baștină din județul Orhei din Basarabia: se chema la început Calmășul. A dat patru domni Moldovei și un mitropolit. Mama bunicului meu, născută Cuza, a fost mătușa marelui domn Alexandru Ioan I“.

— *Pentru pace; Revolta unui preot; Negustori de odinioară* (Clopotul, 4 21 iulie, 1933).

— *Căderea Babilonului* (Clopotul, 5/28 iulie 1933); pamflet de rară virulență. În urma publicării acestuia autorul este arestat. Textul se regăsește publicat și în volum. Fiind foarte cunoscut, din această cauză vom relua doar cîteva pasaje: „În babilonul burgheziei românești se judecă de cîteva zile procesul muncitorilor de la atelierul căilor ferate din Calea Griviței. Cîțiva muncitori sînt aduși după luni de chinuri în fața consiliului de război. Niște indivizi în uniforme strălucitoare, cu suflete seci, cu pumnii grei și-au luat sarcina de judecători între oameni. Și nepriceperea lor, și ura lor se ciocnește de... hotărîrea fermă a muncitorilor de a învinge. Cu fețele chinuite de foame și lipsuri, cu trupurile schimonosite de agenții siguranței și de slujitorii Consiliului de război, ei rabdă batjocorirea oligarhiei burgheze... Nevestele lor muncesc zi și noapte, copiii lor... sunt pradă bolilor. Iar ei, proletarii fabricilor, minelelor, atelierelor, birourilor sunt mînați de biciul invizibil al burghezului gras, cu haine frumos croite, cu ghete de lac, cu limuzină și cu amante. Pe degetul lui lucește diamantul cules cu sudoarea frunții proletare; pe fața lor se evaporă ultimele picături de sînge... Cetatea (n.n. a Babilonului) e într-adevăr mare și plină cu tot soiul de bunătăți... Treziți-vă proletari ai fabricilor, ai cîmpurilor, proletari ai gîndului! Uniți-vă și porniți lupta fără cruțare, împotriva celor mari și cu mîinile mînjite de sîngele vostru. Ceasul a sunat. Babilonul burgheziei stă gata să se prăbușească“.

— *Vremuri pre-revoluționare* (în nr. 6); *Despre legea Mironescu-Mîrzescu* (nr. 7); *Condamnarea lui Doncea* (nr. 9). Iată un citat din ultimul: „Ce-a făcut Doncea? De ce merită o asemenea soartă? Și-a apărat tovarășii de muncă, a vrut un salariu mai omenos, a năzuit spre o viață mai demnă... Iată marea vină a omului lucrător Doncea“.

— *Calea adevărată; Cu ocazia morții lui Liessing* (Clopotul, 10/1 sept. 1933): Comentînd asasinarea filozofului german, critic romantic al

capitalismului, care a trăit între 1872—1933, Callimachi protestează — „Trebuie să înceteze odată această teroare dezlănțuită de cetele de reacționari, de maniaci ai fascismului și nebuni, de purtători ai crucii încir-ligat. Și ca să putem pune stavilă... acestui puhoi dezgustător trebuie să strângem rîndurile“.

— *Un sat de ciîni rîioși* (nr. 12); *Pericolul fascist* (nr. 13). Iată extrase din acest articol: „Zilele trec repede. Pericolul fascismului reacționar devine mereu mai amenințător... Nu ne mai putem irosi energiile ținînd cuvîntări frumoase și redactînd proteste. Trebuie să acționăm căci nu se poate ști dacă mîine nu va fi prea tîrziu“.

— *1789* (nr. 14); *Baba se piaptănă* (în nr. 15); *Țara lui Dumitrescu; Trădătorii cuziști* (nr. 16); *Lipitorile României* (nr. 18), notații despre Lupescu-tatăl și frumoasa Elena „cu părul de culoarea aurului vechiu“.

— *La marginea prăpăstiei* (nr. 19); *Pentru copiii noștri* (nr. 20); *Lenin* (20 și 21); *Vaida-Voievod* (nr. 21); *Alegerile din Germania* (în nr. 22); *Apel* (nr. 23); *Moș Crăciun* (nr. 23), prilej pentru autor de a descrie mizeria în care se zbăteau oamenii de rînd: „Vine (Moș Crăciun) și privirile lui se îndreaptă... spre porțile larg deschise ale azilului de noapte, unde copiii desculți, murdări, tîmpiți de mizerie și de dispreț așteaptă, alături de bătrîni infirmi, de cerșetori și de betegi venirea moșului cu sacul de pînză în care sunt aruncate toate năzuințele și umilințele...“

— *Suspendarea Clopotului* (în nr. 24/8 decembrie 1933). Cităm din acest articol; „Miini invizibile, miini murdare au încercat să gîtuie Clopotul... Dar chiar dacă va fi confiscat sau suspendat de mai multe ori va reînvia mereu și va dovedi cu prisosință că labelle murdare ale reacțiunii nu-l pot gîtui“.

— *Hitlerismul în România* (nr. 25); *O parodie dezgustătoare* (nr. 26); *1934* (27/1 ian.) *De ce reaparem* (nr. 28/30 martie 1934); *În săptămîna patimilor* (29/6 aprilie 1934); *Două sentințe* (30); *Între Mexic și Cuba* (31/20 aprilie); *Cum să luptăm contra fascismului* (32/27 aprilie) — „Fascismul nu este număidecît o etapă necesară, se spune în acest articol. Izbînda lui poate fi împiedicată numai prin lupta hotărîtă a maselor, Mijloacelor de teroare și de asasinat ale mișcărilor de dreapta trebuie să li se opună voința oțelită a muncitorilor și țăranilor în jurul mișcării antifasciste“.

— *Între trecut și viitor* (33/4 mai); *Procesul ceferiștilor* (31/13 mai) — „Ce au făptuit ei?, se întreabă autorul. N-au ucis pe nimeni, n-au distrus ateliere, n-au comis violențe. Au cerut dreptul la viață, dreptul la o pîine“.

Dictatura (36/25 mai); *Procesul meu* (37/1 iunie 1934); *Pentru ceferiști întemnițați* (40/22 iunie); *Vizita lui Barthou* (41/29 iunie); *Sentința de la Craiova* (42/6 iulie 1934), „Sentința de la Craiova, ca și sentința de la București ne dovedesc, mai întii, admirabilul curaj al acuzaților“.

— *Adolf Hitler* (43/13 iulie 1934) este schițat astfel: „Figura frumosului, Adolf Hitler, prietenul pederăștilor și tovarășul de luptă al unei cete de ucigași, va rămîne, fără îndoială, în istoria omenirii alături

de chipul schimonosit al lui Attila, de fața bestială a lui Ignațiu de Layola și de figura degeneratului țar Ivan cel Groaznic“.

— *Despre Clopotul* (44/20 iulie); *Dollfus* (46/3 august 1934); *Te-roarea „democrației“ românești* (47/10 august); *Civilizație* (48/17 august) *Pentru ceferiștii întemnițați* (49/24 august 1934) — „A-i boci nu slujește la nimic. Trebuie să apucăm pe calea cea bună... Să ne solidarizăm cu ei și să pornim o acțiune energetică pentru eliberarea lor“.

— *Partidele de dreapta și mișcarea antifascistă* (50/30 august); *Rînduri privitoare la o hotărîre* (51/7 septembrie); *Două lumi* (52/14 septembrie); *Rechinii lui Machiav* (53/21 septembrie); *Catapeteazma României s-a curtemurat* (54/30 septembrie 1934) — articol relatînd una dintre numeroasele arestări la care au fost supuși luptătorii antifasciști, — între care se afla tinărul revoluționar pe atunci Nicolae Ceaușescu; articolul acesta era prima consemnare în presă a activității revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Cităm: „Joi seara, la ora 9 jum. a avut loc ședința comitetului antifascist din sectorul II negru, la sediul său din strada Foișor 9. La ședință am participat împreună cu Matei Socor, dirijor... Ceaușescu, muncitor cizmar, Grigore Apreutesei, student... și alții. În timpul ședinței a intrat comisarul Ananiu de la circa a 3-a, cerîndu-ne să evacuăm sediul, ceea ce am refuzat să facem“. Mai departe este reluat aproape protestul Comitetului Național Antifascist, publicat în același număr.

— *Între Moldova și Berlin* (55/7 octombrie); *Balkanisme* (56/14 oct. 34) — „A. C. Cuza, se scrie în articol — după nume Sișcală și de neam armenesc — a făptuit, de curînd, o nouă ispravă „națională“... a devastat redacția ziarului „Facla“ și a rănit grav pe directorul ei, temutul pamfletar Ion Vinea și pe ceilalți colegi ai săi“.

— „*Naționalistul*“ *Sișcală-Cuza* (*Clopotul*, 58/28 oct. 1934); *România și U.R.S.S.* (59/2 noiembrie 1934); *Scrisoare deschisă către un prieten* (*Clopotul*, 60/8 dec. 1934) — adresată lui Petre Constantinescu-Iași în care își exprimă satisfacția pentru reapariția *Clopotului*, care, după acest număr, avea să fie suspendat.

Datorită prigoanei pornite contra presei progresiste de către guvernul anilor urmează o perioadă cînd publicația folosește nume noi pentru a se strecura pe sub foarfecele cenzurii. Astfel „*Clopotul*“ avea să adopte alte 8 nume pe rînd, caz cunoscut în istoria presei numai cu o altă publicație botoșeneană ce încerca în pragul acestui secol să treacă peste Carpați în Transilvania dominată de absolutismul austro-ungar, și anume *Curierul Român*. Și în aceste publicații *Scarlat Callimachi* a fost prezent, a fost un condei aprig, muțat în acidul tare al luptei antifasciste. Iată, prezentăm în continuare articolele semnate de publicist în aceste publicații :

— *Cuvînt către cititori* (în *Raza*, 1/28 iulie 1935); *Frontul popular în Franța* (2/4 august 1935); *Mussolini și Abisinia* (3/9 august 1935) și *Sancțiuni* (4/16 august 1935).

— *Ion Mironiuc (Soarele, 1/25 august 1935)* : se descria tragedia unui deținut politic internat la Doftana, ucis în bătai și apoi spânzurat de gardieni în ideea de a simula o sinucidere.

— *Doftana (Soarele, 2/1 sept. 1935)*; *Henri Barbusse (Soarele, 3/8 sept. 1935)*; *Frontul popular (Soarele, 4/15 sept. 1935)* — cităm din acest articol : „Formula Frontului popular izvorită din nevoile politico-sociale ale celui de al 11-lea ceas al regimului capitalist trebuie să slujească de steag maselor muncitoare de la orașe și sate înlăturînd, prin această înfrățire, pericolul fascist, războiul și toată robia seculară care apasă muncitorul“.

— *Spurcata împreunare (Soarele, 5/22 sept. 1935)* — Callimachi se ocupă în acest pamflet de fuziunea din iulie 1935 a Ligii Apărării Național-Creștine a lui A. C. Cuza cu Partidul Național-Agrar prezidat de Octavian Goga și biciuiește legăturile ambilor cu Hitler, care, cum se știe, a moșit aceasă împreunare între formațiuni și capi de organizații între care nu erau afinități ideologice (vezi și Istoria României între anii 1918—1981, EDP, p. 83—84);

— *Studentul Grigore Preoteasa (Soarele, 6/29 sept. 1935)*; *Procesul profesorului Bugnariu (7/6 oct. 1935)*; *Abisinia singerează (Soarele, nr. 8/13 oct. 1935)* — Cităm finalul articolului : „Miine, în cartea istoriei, chipul „ducelui“ Mussolini va sta alături de chipul altor asasini iar nicidecum alături de aceleora care au trăit și muncit pentru binele omenirii“.

După ce Clopotul fusese suspendat (30 iunie 1933 — 10 decembrie 1934) era acum rîndul Soarelui să fie suspendat (25 august — 13 oct. 1935), după cum fusese suspendată și Raza (28 iulie — 16 august 1935). Lupta nu încetează însă încît apare acum Valul, în care Callimachi publică :

— *Calea păcii (Valul, 1/21 oct. 1935)*; *O monstruoșitate (Valul, 2/25 oct. 1935)*. Dar Valul este interzis iar noua redută publicistică se numește : Torța.

— *O monstruoșitate (Torța, 1/1 noiembrie 1935)* — tratează despre conflictul italo-abisinian și prin această prismă politica externă a României. A fost încă un număr din Torța, 2 din 8 noiembrie, la care Callimachi semnează *Geme poporul*. Publicația este și ea suspendată.

— *Acuzăm (Horia, 1/27 iulie 1936)* — „Cerem — se arată în articol — dizolvarea tuturor organizațiilor teroriste și fasciste și arestarea conducătorilor lor“;

— *Trei șefi de partide au grăit (Horia, 2/4 august 1936)*; *Glasuri de dincolo de mormînt (3/10 august)*; *Dan Manuel (4/17 august)*; *Pentru ucigașii mei (5/24 aug.)* *Pentru unii mămă, pentru alții ciumă (6/31 august)*; *Cerem (Horia, 7/7 sept. 1936)* — în acest ultim număr al noii publicații înghițite de prigoana contra presei antifasciste Callimachi semnează acest articol programtic din care cităm : „Cerem ca toate partidele democratice să se unească spre a face zid împotriva grupărilor fasciste de orice nuanță. Cerem amnistia pentru toți luptătorii antifasciști, care zac astăzi în temnițele românești. Cerem dizolvarea tuturor organizațiilor fasciste...“

— *Scrisoare către Largo Caballero* (Cloșca, 1/14 septembrie 1936) — număr singular din noua publicație, confiscată probabil în întregime.

— *Scrisoare către Largo Caballero; Mentalitate cazană* (Steagul, 1/22 sept. 1936). Anul 1936 pentru publicațiile botoșănene demecrate se încheia cu suspendarea și acestui singur număr din Steagul, care adoptând acest titlu ce îl purtase un ziar conservator cu ani în urmă încercase să inducă în eroare cenzura.

— *Cuvînt înainte* (Glasul nostru, 1/10 iulie 1937); *Pentru Franța* (2/17 iulie 1937); *Expoziția din Paris* (3/24 iulie) și *In memoria(m)* (4/31 iulie 1937) — În acest ultim număr al publicațiilor din seria Clopotul de dinainte de război, articolul din care vom cita — numit mai sus — este un respectuos omagiu pentru luptătorii căzuți în Spania revoluționară: „Pentru stăvilirea puhoiului fascist, cîteva sute de muncitori și intelectuali români au purces spre frontul libertății din Spania..

Dar astăzi ne-au venit vești că mulți dintre ei au căzut pentru înfăptuirea supremului lor gînd...

În tăcere, să ne închinăm adînc frunțile în fața mormintelor îndepărtate ale acestor adevărați eroi care au murit pentru desăvîrșirea unei lumi noi, pentru pacea dintre popoare, pentru pîinea celui care muncește și pentru libertatea cea adevărată“.

Pe parcursul acestor rînduri noi am semnalat numai articolele semnate cu numele întreg sau prescurtat al lui Scarlat Callimachi. Desigur el a contribuit și cu multe articole nesemnate sau cu reluări ale unor lucrări ale sale apărute mai întii în altă parte. Aceeași conduită ne-o vom păstra și în examinarea aportului publicistic al personalităților de care ne vom ocupa în continuare.

2. *PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI*, profesor universitar, publicist prestigios, glas cu autoritate în mișcarea antifascistă a vremii (n. 1892, m. 1976), colaborînd la Clopotul, avea în urma sa o experiență uriașă de revoluționar. El devenise încă în 1910 membru al Partidului Social Democrat din România și apoi, de la constituirea P.C.R. în 1921 — unde fusese desemnat să prezinte un raport dar n-a putut lua parte —, membru al conducerii partidului. Din 1932 era membru al Comitetului internațional antirăzboinic și, după cum se știe, devenise membru fondator al Comitetului Național Antifascist din țara noastră. Și el, ca și Callimachi, și-a adunat în volum multe din articolele publicate în Clopotul acelor ani. La solemnitatea decorării sale cu Ordinul „Victoria socialismului“, cu prilejul împlinirii vîrstei de 80 de ani, la 24 noiembrie 1972, tovarășul Nicolae Ceaușescu îl îndemna să strîngă „lucrările din toată această perioadă de 62 de ani (n.n. de activitate revoluționară) pentru a le edita, punînd, în felul acesta, la îndemîna tineretului, a partidului, a mișcării revoluționare această experiență și activitate, care este un bun al mișcării noastre, al partidului“.

După cum se știe, în Editura politică a și apărut volumul lui „Pagini de luptă din trecut“, în 1972. În aprilie 1973, cînd i-am vizitat pe Constantinescu-Iași și Callimachi, însoțit de dr. David Salzberg — care intermedia legătura cu Aurel Mărculescu în perioada 1933—1937, cel ce

realiza efectiv ziarul în epoca interbelică — profesorul era încă sub impresia sărbătoririi ce i se făcuse. În spațioasa casă din str. Dionisie Lupu din București primea rar și puțină lume, fiind bolnav. Traian Apetrei a făcut și fotografia cu acel prilej, care n-au prea reușit din cauza luminii slabe iar el ne-a oferit pagini dintr-o conferință publică ce o ținuse în fața studenților din Iași în 1910 despre „fatalitatea materialismului istoric“, pe care le-am predat la Muzeul județean din Botoșani. Și-a amintit și ne-a povestit despre întâlnirea sa prima oară cu tînărul revoluționar Nicolae Ceaușescu (în 1933, în casa lui Callimachi), despre procesele ce i s-au făcut (citez din cuvîntul apărării rostit de Ion Gheorghe Maurer, așa cum ni l-a povestit el : — Dumneavoastră, Domnile, îl acuzați pe Domnul profesor Constantinescu-Iași că ar fi primit scrisori de la Henric Barbusse, un intelectual francez de rasă. Dar care dintre Dumneavoastră n-ar fi mîndru să primească astfel de scrisori de la acest mare scriitor ? Îl rog să se scoale în picioare ! Și nu s-a sculat nimeni iar procesul a fost aminat încă un timp, pînă a putut fi construită altă acuzație).

Vom cita, dînd numele articolelor care i-au apărut, cite ceva, atît cît să dăm o imagine asupra publicisticii lui fără să înlocuim ori să lăsăm impresia că se poate renunța la lectura integrală a articolelor reunite în volum :

— *Emulația fascistă* (Clopotul, 38/8 iunie 1934) — „Vîntul dictaturii s-a întărit și în Balcani, repetîndu-se experiența de acum cîțiva ani în Bulgaria“ (n.n. După ce în 1920 se instalase dictatura fascistă a lui Horthy în Ungaria, Mussolini instituie fascismul în Italia în 1922 ; în Bulgaria, în 1923 ; în Portugalia, în 1926 ; în Jugoslavia, în 1929 ; în Germania, în 1933 iar în 1934, Hitler preia puterea și în Austria ; în Grecia și Spania, fascismul preia puterea în 1936).

— *În procesul ceferiștilor* (Clopotul, 40/21 iunie 1934) — citim : „Iată marele învățămînt al acestui proces : Toți dar absolut toți... au declarat cu acest prilej că numai o singură cale poate duce la mîntuirea clasei muncitoare — lupta fără preget în contra clasei opresoare, capitaliștii de stat sau particulari“.

— *Evenimentele din Germania* (Clopotul, 13 iulie) : *Viena lui Dolfus* (20 iulie) ; *Conferințele de la Paris* (10 august 1934) ; *În metropola băncilor* (Clopotul, 3 august) „Anglia este patria marșurilor de foame — ca și America — ce iau uneori forme neobișnuit de violente“, descrie autorul de la fața locului, manifestări ale crizei economice în Occident ; *Două congrese* (Clopotul, 24 august) ; *Spartachiada* (24 august) ; *În cetatea eternă* (Clopotul, 30 august) — „Atmosferă de teroare, lipsă de entuziasm constructiv, tempo redus de criză, tăcere de spaimă — iată ce vorbește Cetatea eternă și celui mai novice vizitator. Și Roma este icoana întregii Italii, care așteaptă o a doua adevărată „revoluție“, constată Constantinescu-Iași la 26 august în Roma și avea să publice numai peste 4 zile în Clopotul, cu operativitate de invidiat pentru condițiile de apariție de atunci ale ziarului.

Iată alte articole publicate în acei ani : *În vulcanul austriac* (Clopotul, 7 sept. 1934) ; *Frămîntări interne* (30 sept. 1934) ; *Pace cu Rusia*

sovietelor (39/15 iunie 1934); *Figuri războinice* (41/29 iunie); *Acte de nebunie* (43/13 iulie); *Franța unitară* (45/27 iulie); *Plenara Comitetului național antifascist* (52/14 sept.); *Politica universitară* (55/7 octombrie); *După atentat* (57/19 oct.); *În țara lui Cremene* (59/2 noiembrie) Arestat la 28 noiembrie 1934, prof. univ. Petre Constantinescu-Iași își anunța cititorii în Clopotul nr. 60/8 decembrie 1934 că „se află în a 10-a zi de grevă a foamei și neagă orice activitate subversivă“. Avea să revină cu colaborarea sa peste un an la editarea variantei intitulată Raza, în care publică articolul *Frontul popular* (Raza, 4/16 august 1935) din care cităm: Deși ideia frontului popular a fost aruncată de unul dintre partidele muncitorești din Franța — partidul extremei stîngi — din octombrie anul trecut —, abia din vara curentă ea și-a făcut loc în cugetul, nu atît al conducătorilor partidelor de stînga, cît mai ales în conștiința maselor de a reacționa contra primejdiei mereu crescînde a fascismului și războiului“. Alte articole: *Frontul popular în Grecia* (Soarele, 1/25 august 1935); *Cum trebuie înțeles Frontul popular* (Soarele, 3/8 sept. 1935); *Scriu pentru cei mulți* (Soarele, 6/29 septembrie 1935) — un răspuns la ancheta „Faciei“, în care își definește poziția, menirea ce și-a asumat-o el, care o vedea a întregii intelectualități: „Datoria intelectualului am înțeles-o numai așa: pentru integrarea lui aspirațiilor maselor; pentru lupta fără teamă și îndoială, alături de asupriți și neîndreptățiți; pentru înțelegerea lor și înțelegerea ideologică; pentru unirea tuturor forțelor într-un larg front de izbăvire“.

— *Pentru Abisinia, pentru pace* (Valul, 2, Torța, 1); *Guvernul Frontului popular* (Torta, 2/8 noiembrie 1935).

— *Pactul franco-sovietic* (Soarele, 8/13 oct. 1935);

3. **TUDOR ARGHEZI** (21 mai 1880—14 iulie 1967): o colaborare nu prea îndelungată la Clopotul, dar cu un aport publicistic demn de ca și atunci cînd a fost publicată, în nr. 2 din Clopotul (7 iulie mărimea sa. Una dintre tabletele publicate sună la fel de actual și astăzi, ca și atunci cînd a fost publicată, în nr. 2 din Clopotul (7 iulie 1933); O reluăm:

„Pace ?

Te gîndești uneori la pace. S-au gîndit și alții ca noi. Oarecari similitudinari se adună, mereu, pe un pămînt neutru, ca să viseze la Pace.

În ani de zile de lupte, de fapte mari și de nedreptăți în toate țările ei, Europa cumplit s-a dușmănit.

Au dispărut toate dogmele vremurilor liniștite, în care oamenii — cultivați și politicoși — se suprimau unii pe alții cu bună creștere și fără pic de sînge.

Sînt fapte cari ne-au schimbat judecățile și au făcut din noi alți inși decît înainte.

Unii — și mulți s-au anulat ca valori morale definitiv. Este greu să mai judeci, și mai greu să nădăjduiești.

Va mai fi oare pace ?

Va mai fi pace vreodată sau zguduită ca de o dorință neurastică de a muri, omenirea va înceta să dureze ? Cine va pune capăt războaielor ?

Sute de fabrici și zeci de mii de lucrători muncesc la explozibile și ghiulele.

Mai este speranță multă de ucis, războaiele pot să continue bucuros.

Dar când nu vor mai fi, poate, muniții, când puterile de muncă vor fi în mare parte distruse și pământul va refuza să se mai asocieze unei omeniri tolerante, atunci se vor lupta dușmanii cuarmele vechi, vor juca topoarele, furcile, parii — și civilizații se vor goni cu pietre...

... Pacea se va încheia, poate, de la sine atunci când cite un ultim om, scîrbit și paralytic, se va tîrî prin peisajul de Apocalipsă al omenirii în-sfîrșit defuncte.“

— *Note de tren* (Clopotul, 20/10 noiembrie 1933) este un pamflet la adresa franțuziților, a semidoctilor : „Călătorii din clasa întii sunt obligați, pe toată întinderea căilor ferate, să vorbească franțzește stricat“, scrie el. După ce oferă un șir de expresii colorate, autorul notează : „De pildă cuvîntul apă, care șochează ecesivmann în limba maternă, l-am auzit rostit o, au, uă sau ouă, după districtul sau municipiul în care persoana rezidă. Dimpotrivă, cuvîntul ouă era rostit lezef, defez și ef.

...Nimic nu pare mai natural în trenul express București-Arad“, își încheie notațiile autorul.

Intervențiile sale în Clopotul au fost mereu însoțite de schița în lino-leum a portretului său, realizată, ca și întreaga ilustrație a ziarului în acea epocă, de Aurel Mărculescu, grafician de mare forță expresivă.

4. N. D. COCEA — el a trăit între 1880—1949 — a colaborat chiar din primul număr la editarea ziarului Clopotul. Cu prestigiul său care și-l dobîndise de mult în momentul când începuse să scrie pentru Clopotul, în mod cert atrăgea atenția publicului asupra acestei gazete.

— *Ura lui Hitler* (Clopotul, nr. 1/30 iunie) ; „Prin ură, se arată în articol, Hitler a învins. Întrebuițînd toate mijloacele, toate formele cele mai josnice, el a știut să capteze milioane de oameni, din toate clasele sociale, dar pe care îi unea aceeași exasperare împotriva crizei în care se zbate Germania. Ura — sentimentul cel mai abject — este apanajul oamenilor mediocri. Uniți, prin această ură, burghezii chinuți de foame, funcționarii ratați, ofițerii doritori de aventuri sîngeroase s-au strîns în jurul steagului cu crucea învîrligată pe care Hitler îl filfia deasupra Germaniei. Și, într-un marș forțat, ei au început să cutreiere țara lui Wotan... fugărind, ucigînd, jefuind hipnotizați cu toții de formula magică a lui Hitler — ura ne va izbăvi... Lupta s-a dat : ura a învins și Adolf Hitler fostul uzgrav de firme, a luat în stăpînire scaunul pe care a șezut Bismarck. Și exodul a început ; și lumea civilizată s-a îngrozit. Un Heinrick Mann, un Thomas Mann, un Einstein... au luat calea pribegiei... Astăzi Germania este pustie. Niciuna din gloriile ei nu mai luminează gîndirea germanică. Mediocritatea domnește și se desfășoară în cel mai monstruos sabat... Pînă la urmă mediocritatea se va prăbuși copleșită de abjectele-i tribulațiuni și poporul german se va trezi deodată din coșmarul care-l paralyzează“.

— *Dictatorul morții* (în nr. 17 oct. 1933); cităm din acest articol „Hitler plămîndește un nou război mondial : e singura cale pe care poate merge. Toți nemții sînt astăzi în uniforme și crucea încîrligată, crucea urii și a singelui strălucește pe uniformele lor. Trebuie să răzbune rușinea de la Versailles, trebuie să dea de lucru și pîine zilnică proletariatului. De aceea e nevoit să provoace un război mondial, un război sîngeros, un război de gaze, un război care va mutila milioane de oameni dar care — așa crede și speră Hitler și acoliții săi — va da lumii o nouă Germanie, mai mare, mai puternică, mai bogată și mai reacționară ca cea din 1914.

Hitler dacă nu cîștigă războiul Germaniei de azi este un învins, un om mort. Dar nebuniei lui trebuie să i se pună stavilă ! Tot tineretul, toți revoluționarii și intelectualii cu adevărat democrați trebuie să se unească și să înceapă o cruciadă a păcii... Dictatorul morții amenință pe toți. De aceea și Românii în sufletele cărora mai licărește dreptatea și cinstea trebuie să se unească și să dea tot sprijinul lor acelor care își sacrifică viața pentru a apăra omenirea de flagelul războiului și de ura reacțiunii“.

Ultima sa prezentă în Clopotul o semnalăm la 24 oct. 1946, cînd acordă un autograf cu următoare dedicație : „Clopotului, la care am colaborat cu drag cu atîția ani în urmă, îi doresc mulți ani de apariție în libertate și democrație. 6 octombrie 1946. N. D. Cocea“.

5. *ILIE PINTILIE* (1903—1940), membru C.C. al P.C.R., secretar al Uniunii sindicatelor C.F.R., a fost un un publicist foarte activ și dacă cutremurul din 1940 nu l-ar fi îngropat sub zidurile Doftanei partidul ar fi fost beneficiarul încă a unui militant de frunte pînă în anii construcției socialiste (vezi Ion Maximiuc, Presa Noastră, 12/1978). David Salzbeg ne-a povestit că Iliè Pintilie își scria articolele pentru Clopotul pe hîrtie de ambalaj, dată fiind și situația lui materială extrem de modestă, pe care o reclama și în articolele sale. Dar din rîndurile scrise cu creionul se degajă o puternică forță, care se întreține ardent de la un capăt la altul al unui întreg foileton.

— *Social-democrația și Frontul unic* (Clopotul, 54/30 sept. 34) — obiectînd unor conducători ai Confederației generale a muncii respingerea aderării la Frontul unic, autorul notează că „în pofida acestor manevre, muncitorimea română va duce la capăt lupta începută pentru înfăptuirea Frontului unic“. Articolul e publicat sub rubrica Frontul muncii.

— *Crima cea mare* (Clopotul 59/1934): Luptele curajoase ale muncitorimii cefeștiștilor și a minerilor de pe Valea Prahovei fac obiectul comentariului său, mai curînd un reportaj : „După împușcarea în masă a muncitorilor de la Grivița au urmat arestările cu miile și la urmă procesul de la Cons de război din București, unde s-au dat peste 500 ani de pușcărie. Sub presiunea acțiunilor muncitorești sentința a fost casată și la procesul de la Craiova s-au scăzut pedepsele de la muncă silnică pe viață la 15 ani, iar celorlalți la 10 ani. Energic și cu fruntea sus, Doncea a spus : „Orice ne-ar aștepta pe mine și pe tovarășii mei nu ne poate înspăimînta. Noi nu vom cerși libertatea și nu vom plînge. N-am făcut decît

să luptăm pentru clasa din care facem parte...” La fel și Petrescu, cu curajul ce-l caracterizează întotdeauna, el declara : «Nu sînt bătrîn, n-am decît 28 de ani și-mi este indiferentă pedeapsa pentru că altceva mă călăuzește pe mine în viață afară de existența fizică : am un ideal pentru care vreau să mor. Și fac această mărturisire ca să arăt că sînt conștient și că singur mi-am ales acest drum» ...Și ceilalți la fel“. Am avut și eu cîntea să trec prin temnițele ciocoimii românești pentru că am îndrăznit să spun că muncitorul moare de foame în timp ce acei care nu știu ce-i munca se scaldă în risipă și belșug... Acum, în ajunul zilei cînd urmează să se judece recursul celor mai buni tovarăși ai clasei muncitoare, tot ce-i muncitor și intelectual cu conștiința cinstită să-și spuie deschis cuvîntul. Glasul lor să răsune de la un capăt la altul al țării ca al unui singur om. Puternic trebuie să se înalțe strigătul de revoltă al nedreptății făcute — casarea sentinței și libertatea pentru apărătorii clasei muncitoare“.

A mai publicat : *Economie divizată?* (Clopotul, 55/7 oct. 1933) ; *O nouă diversivune* (Valul, 1/21 oct. 1934) ; *Pentru stabilirea unui adevăr* (Soarele, 6/29 sept. 1935) ; *Trăiască Frontul Popular* (Torța, 1/1 noiembrie 1935) ; *Pentru unitatea sindicală* (Torța, 2/8 noiembrie 1935) ;

De bună seamă că Ilie Pintilie a publicat și alte articole la rubrica *Frontul muncii*, pe care nu le-a semnat și nu sînt prea greu de recunoscut. Noi le-am semnalat numai pe acele sub care și-a scris numele autorul.

6. **TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE**, în timp ce era redactor șef al prestigioasei publicații „Cuvîntul liber“ (1933—1936) a colaborat și la Clopotul. Prima sa intervenție se intitula *Procesul lui Scarlat Callimachi* (Clopotul, 7/11 august, 1933) ; „Cîteva zile parchetul nu se va mai ocupa de borfașii mahalalei botoșănene... Paznicii ordinii se vor ocupa numai de vina lui Callimachi. Cînd am aflat m-am grăbit să citesc articolul lui Callimachi (n.n. Căderea Babilonului). Mărturisesc că n-am găsit decît talentul lui Callimachi. De aceea, eu cer — aici osîndirea lui Callimachi. Și nu o osîndire ușoară. Nu. Ci pedeapsa cea mai grea, cea mai cumplită. Callimachi a săvîrșit crima oribilă de a evada din clasa lui socială și de a se integra în rîndurile mari și multe ale celor oprimați. Ce-i pasă lui Callimachi de suferințele lucrătorilor din atelierile Grivței ? Ce-i pasă de necazurile țărănimii ? De ce se amestecă unde nu-i fierbe oala ? De ce nu trăiește liniștit în lumea lui, între cei care de veacuri au trăit din munca și din exploatarea ogorului românesc ?“

— *Semne bune* (Raza, 1/28 iulie 1935).

7. **ION VINEA** (30 aprilie 1895—1964) colaborează din primul număr la Clopotul. Hamlet în dialog cu Polonius dezbat probleme contemporane ale artei în spiritul ideilor avangardiste ale autorului, în *Promisiuni*. O pagină de literatură bună oferă același autor sub titlul *Dușmanii* (Clopotul, 6/4 august 1933).

8. **ISAC PÉLTZ** (1899—1980) este prezent cu cîteva creații de mare sensibilitate : Un triptic grupat sub genericul *Grădina fără mireșme* (Clo-

potul, 20/10 noiembrie). Reluăm din „Ruga de seară“ : „Înflorește, doamne, în suris chipul de ceaslov al bătrînului întristat. Are picioare de lut, tremură și suspină. E singur și își numără anii cu groază, cu scîrbă, cu furie... Toată lumea pleacă. Toată lumea are casă... El, unde? Trimite, doamne, izbăvire...“ Tristețea și durerea le resimțim transmise direct și în „Buba rea“ din care cităm : „Tăcerea e de pîclă. Buba rea a covîrșit ulița tăinuită. În casa doborîtă odihnește copilul bolnav... Buba rea a găurit cîntecul și zîmbetul.“

— *Un tată fericit* (Clopotul, 27/1 ianuarie 1934) ;

9. **ILIE CRISTEA** (1892—1958), publicist și militant comunist, a fost și el prezent în Clopotul

— *Broasca din fabulă* (54/30 sept.), o analiză a vieții politice din Polonia ; *O familie imensă* (56/10 oct. 1934), evoluția popoarelor Uniunii Sovietice.

10. **MATEI SOCOR** a scris *Spre Front unic* în Clopotul nr. 48/17 august 1934.

11. **GALA GALACTION** (1879—1961), simpatizant al mișcării socialiste, a fost prezent în Clopotul cu notațiile sale *În grădina Virnav din Botoșani*, reluate mai tîrziu și în volum. Iată cîteva pasaje memorabile : „Cine intră în acest oraș (n.n. Botoșani), aducînd cu sine oricît de puțînă istorie literară românească și amintirea cîtorva poezii iubite în tinerețe se simte tainic învăluit de umbra poeziei lui Eminescu... Eminescu a străbătut aceste uliți. A gîndit, a suferit, a prins întiile icoane din comoara poeziei românești aici, printre aceste cărări cu liliaci. A fost un copil zburdalnic, a fost tînăr cu slujbă la tribunal, a fost învinsul trist din zilele din urmă, aici în cuprinsul Botoșanilor“.